

niður til 30-40 kuldastig. Í fyrstuni var spik av hvali nýtt til at hita húsinu við. Seinni gjørdist tað petroleum og kol.

Klæði av skinni

Klæði vóru fyri ein stóran part gjørd burtur úr kópaskinum. Men klæði til børn vóru úr hundsskinni. Serliga vóru tað buksur til dreingir, sum vóru gjørdar úr hundsskinni heldur enn ísbjarna- ella kópaskinni. Hesar eru bæði bleytari og lættari hjá einum barni at ganga í. Tey vóru nógv mjúkari enn kópaskinni. Hundsskinn vórðu eisini nýtt at fódra kammikkur, stivlar og vøttir og so posar, sum børnini verða borin í. Her var mannagongdin tann, at tá ið ein hvølpur, ætlaður til hetta endamálið, var nóg stórus, varð hann dripin uttan at skinnið varð kruvt. Ofta vóru tað hvítir hvølpar, ið vóru nýttir til hetta endamál. Mannagongdin man hava verið nakað tann sama sum við kálvakikum í Føroyum. Tá ið hvølpurin var vendur og annars riggaður til kundi barnið lata seg í hann.

Konny Nolsøe Zachariasen hevur tosað við Gaz Zaa Lung um teknikkin, sum varð brúktur til at gera hesi klæði. Hetta fer hon eisini at festa á blað.

Tað er ikki bara sum at siga tað at halda seg heitan í slíkum kulda, sum her er talan um.

Vit her í Føroyum lata okkara smábørn í ullintar undirtroyggjur fyri at halda hitanum. Í norður Grønlandi høvdu tey eitt plagg sum samsvarar við okkara ullintu undirtroyggjur. Tað var virkað úr fuglinum fulkubba, á donskum søkonge. Tað eru mannagongdir fyri hvussu man tekur skinnið av hesum fugli og hvussu hann skal handfarast. Skinnið verður reinsa við at man fær alt skinnið í munnin og feittsiðan vendir úteftir og so reinsar man tað við spýttinum. Henda prosess tekur langa tíð. Tað var arbeiðið hjá teimum eldru kvinnunum at reinsa skinnið. Tað var ikki óvanligt at síggja nógvar kvinnur ganga og tryggja. Tá skinnini vóru turkaði, skuldu tey seymast saman og tað skuldi eisini gerast á ein ávísan hátt. Dúnið vendi inn móti kroppinum, meðan t.d. kópaskinn ella reindjóraskinn vendi út eftir. Í 50-inum góvust tey at nýta hetta plaggið.

Gaz Zaa Lung seymar kamikkirnar við hond. Tá ið hon var barn bleiv sinitráður úr náhváli nýttur at seyma við. Í dag er tað tanntráður, ið verður nýttur, tí náhváli fáa tey ikki hendur á longur. Í Kanada hava tey eftirgjørdan sinutráð. Kamikkirnar blíva seymaðar á ein ávísan hátt, so at tær verða vatntættar.

Kvinnurnar nýttu reindjóraskinn til sína innaru kamikkir og kanturin ið kemur undan er ísbjarnaskinn. Tað kemst av tí, at ísbjarnaskinnini eru rættuliga sterk og broytir ikki sniðið á fóðrinum. Av tí at reindjóraskinn eru ógvuliga tung, so nýttu menninir haruskinn innan í teirra kamikkum. Teir vóru jú veiðumenn og runnu nóg, tí skuldu teir hava okkurt lætt á beinunum. Ísbjarnaskinn verður nýtt til buksurnar hjá monnunum. Eisini tí, at hetta er ógvuliga sterkt skinn og tað heldur í nóg ár.

Nú á døgum verður lambaskinn nýtt til at fódra kamikkir. Tað var ikki seyður uppi í Thule, men seyðahald er í Suðurgrønlandi.

Gaz Zaa Lung heldur ikki, at smá børn nýttu kamikkir fyrr í tíðini, tí tey

Brúðarmynd av Alike og Sigert

Myndatakar Ole Wick

Hanus, Páll Sverri og Maria Inaluk. Tey og mamman hava eina ættarsøgu, sum eingir aðrir føroyingar

lógu í posa á bakinum á mammuni. Um summari vóru tey nokk nakin ella ikki í nógvum klæðum í posanum, tí hann er so heitur, tey høvdu móguliga eina húgvu á høvðinum fyri kulda. Omma Gaz Zaa Lung nýtti fiskaskræðu til barnakamikkir. Tað ger man ikki meira.

Tá ísbjarnaskinn skuldu garvast var tað ein longri prosess. Skinnini skuldu reinsast og spennast út. Til hetta endamál vóru rivjabeinini av kópi nýtt, tað var áðrenn tey byrjaðu at nýta trærammur. Og so út í kuldan við tí, tað skal vera rættuliga kalt, helst frost. So skal tað hanga úti í longri tíð, móguliga líka til tað byrjaði at vára. Tá blívur tað heilt hvítt. Hesi kritahvítu skinn blivu ofta nýtt til uttarukamikkir

Eingin mjólk men hundar

Maturin var sjálvsagt nóg annarleiðis enn hjá okkum. Gaz Zaa Lung kendi sum lítil genta einki til mjólk. Tað tey fingi at drekka var vatn. Men seinni fekst pulvurmjólk. Hetta fingi hennara yngri systkin frá byrjan av. Kanska var hetta orsøkin til, at tey blivu størri enn tey eldri systkini.

Tey fluttu seinni til Qaanaaq, men pápin hevði ein dreyum um at flyta aftur til upprunaligu heimbygðina, og tað gjørdi tey eisini eitt skifti.

Hundar vóru ein týðandi partur av uppvekstrinum. Eina ferð hevði pápin givið henni fimm hvølpar. Hann gjørdi

henni tá eisini eina sletu, sum passaði í stødd júst til hesar hundar.

Gaz Zaa Lung kom so at ganga í skúla í Qaanaaq. Tey lærdu danskt av donskum lærarum, sum ikki dugdu grønlenskt. Og sjálvt um aðrir lærarar dugdu grønlenskt, so dugdu teir ikki Thule eskimoiskt.

Til Danmarkar

Tá ið Gaz Zaa Lung gjørdist 14 ára gomul var skipað fyri, at nakrir av teimum dugnaligastu næmingunum skuldu fara til Danmarkar at ganga í skúla. Gaz Zaa Lung fekk hetta í boði. Pápin segði nei, men hon vildi fara og soleiðis bleiv tað eisini. Hon kom til Ringsted, har hon búðu hjá danskari familju, og sum frá leið lærði hon danskt til lítar.

Gaz Zaa Lung er partvist uppvaksin við teirri gomlu mentanina sum trummudansi. Kristindómurin kom so seint til Norðurgrønlands, at henda mentanin er varðveitt.

Hetta er hennara ítriv nú, og hon lýsir fegin henda partin av mentanarvinum. Hon spælir eisini sjónleik, vísir trummudans og fortelur søgur.

Á internetinum er funnin hesin stubbin frá eini framfærslu.

Men den skikkelse, der autentificerer forestillingen, er den lillebitte, seje trommesanger Gaz Zaa Lung. Hun fortæller lange historier med grønlandske hvislelyde og smilende

gnækken. Både myter og hverdagsberetninger simultantekstes på engelsk og lokalsproget, altså norsk. Men denne lille, langhårede kvinde har en stemme, der i sig selv rummer hele eventyret om den store ø, som så mange af os kun kender som en dragende, hvid dråbeplet på kortet.

Qaanaaq í dag

Qaanaaq er partur av Avanersuup Kommunu, og er hetta norðasta náttúrliga búseting í heiminum.

Qaanaaq økið hevði um 850 íbúgvur, og av hesum búgva 650 í Qaanaaq. Hini búgva í fimm smáum bygðum, har veiða er vinnuvegurin.

Men nú er kommunan lögð saman við býrnar sunnanfyri, so samlaða íbúgvartalíð er um 18.000 fólk. Støddin á kommununi er heilar 660.000 ferkilometrar. Hetta er út ímóti 500 ferðir so nóg sum Føroyar.

Veðurlagsbroytingarnar hava minkað um isin, og hetta hevur gjørt tað móguligt at sigla til Qaanaaq størri part av árinum enn áður. Men hetta hevur givið veiðumonnum størri trupulleikar, tí nú er minni av ísi, har teir kunnu veiða kóp.

Tað er ikki bara sum at siga tað at koma hagar sum turistur. Víst er flogvøllur í Qaanaaq, men tað er ógvuliga dýrt at koma hagar.

Men her er hotell og fornminnissavn. Eisini er kirkja, sum er bygd í 1954. Men tað eru góðir móguleikar fyri ógloymandi útferðir. Hetta kunnu vera gongutúrir ella við báti ella hunda-sletu.

Men sum í Føroyum valdast alt veðrið.

Ættin kom til Føroya

Gaz Zaa Lung eigur tvær døtur. Tann eldra er Alike. Hon búði í Thuleøkinum, til hon var 10 ára gomul, tískil dugur hon bæði Thule eskimoiskt og grønlenskt.

Alike giftist fyri nøkrum árum síðani við Sigert Patursson. Sum navnið sigur, so er hann eisini av eini ævintýraraætt. Tey bæði eru bóndafólk á Vatnaskørðum í Hoyvík og eiga børnini Hanus, Páll Sverri og Maria Inaluk.

Gaz Zaa Lung hevur tíðliga í tíðini havt samband við Føroyar. Sum ung genta var hon á Ryslinge Højskole. Tá var har ein føroysk genta, Elsa, ættað av Velbastað, har hon eisini býr. Tær hava hitst nú fyrstu ferð í 41 ár.

Í Føroyum hava øll samband við hvønn annan. Abbi Elsu, Poul Enok Hansen, var lærari hjá mær í Gøtu. Hann lærði meg forrestin at skriva føroyskt.

Tað var ógvuliga hugnaligt at hitta Gaz Zaa Lung og at fáa hennara stak áhugaverdu søgu. Vit halda okkum kanska vitað nóg um Grønland. Men søgan um Thule er ein heilt onnur enn tann vit vanliga hoyra um. Hetta var eisini eitt heilt annað samfelag. Tað eru heilir 500 km til nærmasta grannabý!

Vónandi kann henda greinin bota eitt sindur um okkara kunnleika um hetta fjarskotna stað, sum vit eru í ríkisfelagsskapi við. Tað er tað heldur ikki verri, at vit hava ein part av hesi søgu millum okkum.

Komandi partur av siðsøgu kemur vegna høgtíðina tann 9. januar.